

Sándor Mária

JAKAB VILMA LEVELESLÁDÁJÁBÓL II.

ADALÉKOK BIHARTORDA KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI EGYESÜLETI ÉLETÉNEK ÉS AMATŐR SZÍNJÁTSZÁSÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ NYOMTATOTT MEGHÍVÓK ALAPJÁN

A Bihari Múzeum korábbi évkönyvében indítottuk el azt a sorozatot, amely egy bihartordai háziasszony, Jakab Vilma személyes irattárának közlését tűzte ki célul. Ezekből eddig három forrásközlést jelentettünk meg.¹ A mostani írás annyiban tér el az eddiektől, hogy ezúttal nem kéziratos feljegyzéseket, leveleket mutatunk be, hanem olyan nyomtatott meghívókat, amelyeket szintén Jakab Vilma őrzött meg az utókornak.²

Az 1890-es évektől a köz- és társasági életben egyre nagyobb szerephez jutottak a különféle polgári, társaskörök, olvasókörök és egyletek.³ Ezek az önszerveződő⁴ egyletek, körök fontos szerepet játszottak a helyi közösség megszervezésében, összetartásában. Sokrétű feladatot láttak el a falvakban élők kulturális igényeinek, törekvéseinek szolgálatában, a művelődés, a társas szabadidő-eltöltés lehetőségének megteremtésében. Az egyesületek tevékenységének fontos részét képezte az amatőr művészeti tevékenység, amelynek köszönhetően a falusi közösségek tagjai is viszonylag rendszeresen láthattak színpadi előadásokat, részt vehettek műsoros esteken.⁵

A Jakab Vilma által megőrzött 13 darab meghívó is helyi eseményekre: színi előadásokra, táncos multságokra szól, az 1922. és 1943. év közötti időszakból. Az események szervezői bihartordai (egy esetben nagyrábéi) egyesületek, szervezetek voltak.

¹ Sándor 2014, 2017, 2019

² Itt mondok köszönetet Faragóné dr. Takács Katalinnak, aki a családi archívumban megőrzött meghívókat is eljuttatta hozzám, továbbá dr. Vajda Mária etnográfusnak, a Déri Múzeum nyugalmazott főmuzeológusának, aki elvállalta a tanulmány lektorálását, és értékes tanácsaival, szakirodalom-javaslaival segítette a munkámat.

³ Paládi-Kovács 2000: 824.

⁴ „A társadalmi önszerveződés emberek formális és intézményes csoportját jelenti, amelyet a szerveződést alkotó egyének a maguk által megfogalmazott és elfogadott célok érdekében önként, a már meglévő társadalmi kapcsolathálózataik mellett (ritkább esetben mentén) szerveznek meg [...] Ha a társadalmi önszerveződések fenti meghatározását kiegészítjük a nem termelő vagy nem nyereségorientált kifejezésekkel, akkor a definíció alá tartoznak a különböző egyesületek, egyletek, társadalmi szervezetek, önképző körök, olvasókörök, gazdakörök, dalárdák, kaszinók stb.” (Piróth J. 1998: 56. Idézi Ambrus 2001: 159.)

⁵ Szóró 2015. A legutóbbi időkig néprajzi irodalmunk alig foglalkozott a falusi társas élet szervezésében részt vevő körökkel, egyesületekkel. A hagyományos paraszti kultúra összegyűjtését vállaló tudomány figyelmét elkerülték azok az intézmények, „amelyekben éppen a folklór átváltása ment végbe egy újabb tömegkultúrába”. (Kovalcsik 2003: 593.) A 21. századi szakirodalomban települési egyesületi életre példa: Pásztor 2010; a falusi amatőr színjátszáshoz elemzéséhez szempontokat ad: Ambrus 2001; a falusi tanítók tevékenységi köre kapcsán a népi színjátszásról ír: Takács 2014.

Egyes meghívóknak ismert a címzettje: egy részüknek Jakab Vilma édesapja, Jakab Sándor⁶, más részüknek a férj, Gál Imre⁷, aki sok esetben, mint muzsikos, közreműködője is volt a báloknak.

Az összegyűjtött meghívók korántsem mutatnak teljes képet a településen a két világháború között megrendezett összes, meghívóval hirdetett eseményéről, hiszen pl. a 30-as évekből csak két meghívónk van⁸, holott bizonyosra vehető, hogy ekkor is nagyobb számban tartottak Bihartordán táncmulatságokat, műsoros esteket. Ugyanakkor Jakab Vilma összegyűjtött 13 meghívója a viszonylag nagy mennyiségű, egy korszakra vonatkozó meghívó kuriózumnak számít egy kisebb település⁹ esetében¹⁰, és fontos adatokat szolgáltatnak Bihartorda két világháború közötti egyesületi életéhez és a falusi amatőr színjátszáshoz.¹¹ Jelen írás első részében összegezzük – a teljesség igénye nélkül – ezeket az adatokat, a zárójelben szereplő római számmal utalva a második részben időrendben¹² közölt meghívók átiratára.

Az átirásnál a mai helyesírás szabályait követtük. A számneveket aszerint jelöljük számjeggyel vagy írtuk ki betűvel, ahogyan a forrásban szerepel. Az átirás tükrözi a szöveg eredeti tördelését, és híven követi a kis- és nagybetűs kiemeléseket is. A szövegben az új oldal kezdetét szögletes zárójelbe tett sorszámmal jelöltük.

Az eredeti szövegben többször szereplő rövidítések feloldása:¹³

<i>b. = becses</i>	<i>k. = kedves</i>	<i>pk. = parancsnok</i>
<i>cs. = csapat</i>	<i>K = korona</i>	<i>ref. = református</i>
<i>f.; fill. = fillér</i>	<i>P = pengő</i>	<i>t. = tisztelt</i>

⁶ Jakab Sándor 1871. ápr. 15-én Nagyrábén született. Sándor 2014: 175.

⁷ Gál Imre 1911. június 18-án született, 1938-ban kötött házasságot Jakab Vilmával. Faragóné 2014: 1.

⁸ Jakab Vilma 1927 és 1933 között cselédként szolgált különböző helyeken. Sándor 2019: 66. Férjhezmenetele után, 1939–42 között Budapesten élt. Sándor 2019: 69.

⁹ Bihartorda lakosságszáma 1920-ban 1621 fő, 1930-ban 1586, míg 1941-ben 1551 fő volt. Sebők 2012–2015.

¹⁰ Berettyóújfaluból – amely egy Bihartordánál jóval nagyobb, még ideiglenes megyeszékhelyként is funkcionáló nagyközség volt – a Bihari Múzeum gyűjteménye ezen időszakból csak 3 db hasonló egyesületi meghívót tartalmaz.

¹¹ „Az egyesületek, körök nemcsak a kultúráközvetítés szempontjából voltak fontosak, hanem azért is, mert a parasztság körében egy új, kedvelt és sokáig fennálló. a hagyományörzés és a folklorizmus tekintetében is nagy jelentőséggel bíró – nevezzük így – intézményrendszert alkottak.” Ambrus 2001: 159. Ezek közé tartozott az a jelenség is, amelyet – az idézett szerző nyomán – falusi amatőr színjátszásnak nevezek dolgozatomban. A falusi amatőr színjátszás megnevezés határozottan elkülönül a népszokások dramatikus színjátszásától, amelynek viszont hatalmas néprajzi szakirodalma van. (Vö. 5. lábjegyzet)

¹² Három meghívóról hiányzik az évszám, sőt a hónap konkrét jelzése is: csupán f. hó megjelöléssel találkozunk, ezeknél a meghívón szereplő egyéb adatokról (pl. pénznem) következtetve próbáltam behatárolni a meghívó dátumát. (Lásd 47., 49., ill. 67. jegyzet)

¹³ Egyedi esetekben az átirásban a rövidítéseknél szögletes zárójelben szerepelnek az értelmezést segítő kiegészítések.

A meghívókról

A szervező egyesületek, körök

A legtöbb községben működött egyházi dalárda, énekkar; szervezésük, irányításuk általában a kántortanító feladata volt.¹⁴ A kórusok rendszeresen szerveztek műsoros rendezvényeket, erről tanúskodik Jakab Vilma gyűjteményében a bihartordai református egyházi dalárdától két meghívó (I., III.) és a bihartordai református énekkar néven egy (X.). Ide soroljuk be a nagyrabéi református dalegyesület¹⁵ meghívóját is (II.).

Bihartordán két olvasókör is működött. Mindössze egy hét különbséggel alakult meg a Bihartordai Polgári Olvasókör (1895. I. 13.), illetve a Bihartordai Magyar Olvasókör (1895. I. 20.)¹⁶ Ez utóbbi szervezésében megvalósuló műkedvelő előadással egybekötött táncmulatságról Jakab Vilma két meghívót őrzött meg az 1920-as évekből (I., III.).

Az önkéntes tűzoltók egyesülete Bihartordán a 19. század végén alakult.¹⁷ Három meghívónk van ettől a szervezettől, amelyen nem szerepel évszám (VI., VII., VIII.), további egy 1943-ból (XII.).

A Bihartordai Levente Egyesület¹⁸ 1925-ben alakult meg.¹⁹ Jakab Vilma két meghívót őrzött meg a leventeegylet által szervezett programról, mindkettőt 1943-ból (XI., XIII.) Ez utóbbi címlapján szerepel – háromszor is – az egyesület pecsétje az alapítói évszámmal. (I. kép)

Még egy további meghívót találunk Jakab Vilma személyes irattárában: a Nemzeti Egység Párt²⁰ bihartordai szervezetétől. (IX.)

¹⁴ Így volt ez Bihartordán is, erről tanúskodik egy újságközlemény, amelyben kántortanítót keresnek Bihar-tordára 1930-ban. Az ellátandó feladatok között van a dalárda vezetése is. (Néptanítók Lapja 1930. 21–24. szám. 80.) Az állást elnyerő Vigváry Lajos a feladatnak eleget tett, nem csak vezette a református énekkart, hanem műsoros esteket is szervezett (lásd X. meghívó), illetve gyermekdalárdát alakított, amely temetése-ken működött közre. Koszorus é. n. 410.

¹⁵ A Nagyrabéi Dalegylet 1921-ben alakult. Gazdag 1996: 116. A dalegyesület 1922. január 1-jén saját pénz-tára javára zárt körű, táncmulatsággal egybekötött dalestélyt adott a református iskola termeiben. Gazdag i. m. 119.

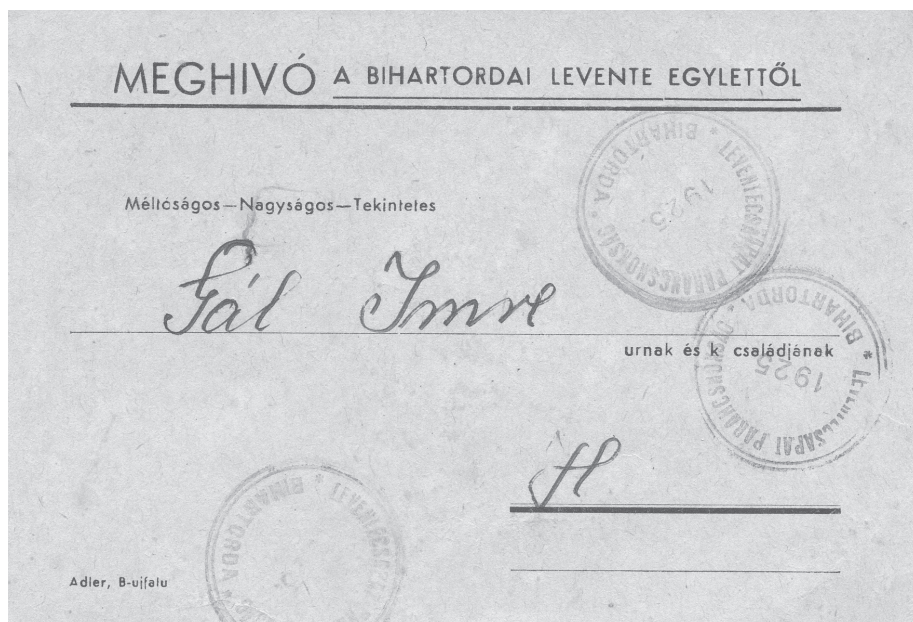
¹⁶ MNL HBML IV. B. 458. 2. d.

¹⁷ A Bihartordai Önkéntes Tűzoltó Egyesület alapszabálya 1888. augusztus 28-án kelt. MNL HBML IV.B. 458. 2. d.

¹⁸ Leventemozgalom: egy speciális magyar intézmény, amelyet a testnevelés fontosságának felismerése és a békeszerződés által megtiltott általános védkötelezettség pótlásának szándéka hívott életre 1921-ben. A törvény minden 12 és 21 év közötti olyan fiút leventekötelesnek tekintett, aki nem járt rendszeres testnevelést nyújtó iskolába, vagy nem vonult be katonai szolgálatra. Romsics: 2005: 182. Az 1939. évi II. tc. a részvételt a honvédelmi kötelezettségek közé sorolta, a korhatárt a 23. életévig felemelte. Magyar Nagylexikon 2001: 82. Biharban települési szinten leventeegyesület először Derecskén kezdte meg működését, majd sorra alakul-tak meg a többi községben is. Vermes: 49.

¹⁹ Koszorus 2018: 68.

²⁰ Az Egységes Párt, hivatalosan *Keresztény-Keresztény Földműves-, Kiszgazda- és Polgári Párt* nem sokkal Gömbös Gyula miniszterelnöki kinevezése után a *Nemzeti Egység Pártja* nevet vette fel. Magyar nagylexi-kon 1998: 116–117.

1. kép. A bihartordai leventeegyesület Gál Imrénék címzett meghívója 1943-ból, rajta az egyesület pecsétjével

Nyomdák

A 13 meghívó mindegyike nyomdában készült, s a nyomda ellátta jelöléssel valamennyit.²¹

Berettyóújfaluban hét meghívót nyomtattak: Adler Bélánál egyet (IV.), Adler Józsefnél kettőt (VIII., IX.), az Adler cégjelzés további három meghívóra került (VII., XI., XII.).²² A berettyóújfalui Paszternák-nyomda egy 1938-as meghívót készített (X.).²³

A püspökladányi Deutsch Nyomda²⁴ négy meghívót készített a bihartordaiaknak (I., III., V., VI.).

A nagymúltú Kner Nyomdából, Gyomáráról²⁵ a nagyrábéiak rendelték a meghívót (II.).

²¹ Egyedül a 12. számú „megcsontított” meghívón nem láthatjuk a készítés helyét, ez valószínűleg a nyomtatvány Jakab Vilma által ollóval levágott részén szerepelhetett.

²² Adler Béla nyomdáját Berettyóújfaluban a XIX. század végén alapította. 1926-os halála után veje, Paszternák Dezső vette át, aki csak évekkel később íratta a nevére a céget. Nadányi 1938: 114. Adler Béla fia, József saját nyomdát alapított Berettyóújfaluban. Neshor 2001: 69.

²³ Paszternák nyomdájáról lásd 22. lábjegyzet.

²⁴ A Deutsch nyomdát Püspökladányban Deutsch Izráel alapította 1901-ben (Clavis Typographium... 2011) ezt vette át Deutsch Dávid 1906-ban. Az 1926-os és 1944-es nyomdakimutatásban is szerepel. Ujlaky 1980: 51.

²⁵ Kner Izidor Gyomán 1882-ben alapított nyomdát. Gyomai Kner Nyomda 2020

Szín, grafika, példányszám

A meghívókat különböző méretben, formában nyomtatták. (Az egyes meghívók fizikai jellemzőit a forrásközlésnél lábjegyzetben szerepeltettük.)

A forma által meghatározva került néhány meghívóra nyomtatva címzésnek kialakított hely (ezeket is meghívónként a lábjegyzetben találják).

A meghívókhoz használt papírok különböző vastagságúak, az alapszínen kívül (sárgás, ami lehet mára megsárgult egykor fehér) két színt használtak két-két meghívó esetében: a halványzöldet (IV. és XI.) a halvány rózsaszínt (V., VI.).

A nyomdák igyekeztek igényesen, díszes kivitelben előállítani a meghívókat, ez szinte minden esetben azt jelentette, hogy a szöveg köré díszes keretet nyomtattak. Ezenkívül – nyilván a megrendelő igényéhez alkalmazkodva – más grafika is kerülhetett a meghívókra²⁶: pl. két esetben ugyanaz a nyomdai sablon báli jelenet (III., V.), vagy az egyenruhás tűzoltó képe. (VI.)²⁷ Esetenként a rendező egyesület profilját szimbolizáló grafikát is alkalmaztak, például a dalárda meghívóján a lant („*A dal nemesít*” szlogennel), az esemény jellegét hivatott jelezni a szőlőfürt az 1943. évi szüreti előadás nyomtatványán.

Arról, hogy egyes meghívók milyen példányszámban készültek, a nyomtatványokról nem kapunk információt.

A rendezvények

Helyszín

A rendezvények helyszíne négy meghívón nincs jelölve. (VII., XI., XII., XIII.) A bi-hartordai műsoros estek egy részét vendéglőben tartották: öt esemény helyszíne Berman Károly vendéglője (I., III., IV., V., VI.), egynek pedig Súlyom Miklós vendéglője (IX.). A Nemzeti Egység Pártja helyi szervezetének estjét és a református énekkar műsoros táncmulatságát a község háza tanácstermében (IX. és X.), míg a nagyrábéiak a táncmulatsággal egybekötött Petőfi-ünnepélyüket a református iskola termeiben rendezték meg.

Időpont

A rendezvényeket általában télen tartották; Jakab Vilma meghívóin decemberben öt, február hónapban két téli estély szerepel.²⁸ Húsvétra is szerveztek programot (IV.

²⁶ A gyomai Kner Nyomda 1900-tól – rendszertelen időközönként, de évente többször is – jelentette meg *Röpke Lapok* című kiadványát, amelyekben különböző meghívómintákat közöltek. Haiman 1979.

²⁷ Jakab Vilma meghívói közül az összetettebb grafikával megjelent darabok (II., III., V., VI.) Geiger Richárd (1872–1945) festő- és grafikusművész szignóját viselik. (Életrajzi adatokra lásd: Kenyeres é. n.) Geiger 1910-ben illusztrál először a Kner Nyomdának, 1911-ben huszonnégy új meghívótervvel vesz részt a *Röpke Lapokban*, s 1930-ban még mindig szerepel háború előtti munkáinak tizenkét darabjával. Haiman 1979.

²⁸ A VII. meghívón nincs év, sem hónap jelölve, viszont a szilveszteri eseményt feltüntették rajta, így ezt is beszámítottam a jelölt decemberiek közé.

meghívó: 1923. április 1. és 2.), az 1943. október 23. és 24-én tartott műkedvelő előadás és táncmulatság a szüreti időszakhoz köthető – erre utal a szüreti grafika is (XII.). Kora tavaszra, márciusra esik két est időpontja, március 15-hez kapcsolódó műsorral (III. meghívó: 1923. márc. 11. és X. meghívó: 1938. március 13.). Két meghívón nincs egyértelműen jelölve a hónap.

Ünnephez kapcsolódott még két-két est: Szilveszterre szerveztek két előadást (1. és 7. meghívó), karácsonyhoz lehet kötni időpontja alapján két további rendezvényt (IX. és XIII. meghívó).

Ha nem konkrétan kötött időpontú ünnephez kapcsolódott a rendezvény (húsvét és szilveszter), akkor általában vasárnap tartották az előadást és a táncmulatságot.²⁹

A rendezvényekre napszak szerint az esti órákban került sor: a legkorábban 5 órakor kezdődött program (XI. és XIII. meghívó), legkésőbb 8-kor (III. és IV. meghívó) – jellemzően a későbbi kezdési időpontok a kora tavaszi hónapoknál fordulnak elő.³⁰

A Petőfi Sándor születésének 100. évfordulójára rendezett országos programsorozatra illeszkedett a nagyrábéi Petőfi-ünnepély³¹ 1923-ban.

A rendezvények közül azok értek meg két előadást, amelyen a fő műsor színdarab volt, ezek egy részénél főpróbaként – általában egy nappal az előadás előtt – hirdették alacsonyabb áron a jegyeket.

A program

A Jakab Vilma által összegyűjtött 13 meghívó mindegyike műsoros estre invitál, tíz esetben az előadást táncmulatsággal is egybekötötték.³² A táncmulatságokról viszonylag keveset tudunk meg a meghívókból, a zenét szolgáltató zenekart mindössze két helyen jelölik meg (II. és XIII.). Kiemelendő, hogy a korban oly jellemző báli játékok közül csak a nagyrábéi mulatság meghívóján hirdették meg a világpostát³³, Bihartor-

²⁹ A meghívón csak a nagyrábéiak rendezvényénél van megjelölve, a többi esetben számítással állapítottam meg, hogy a hét melyik napjára esett a program. A számítás alapja: Öröknaptár 1997–2020.

³⁰ Mindezekon kívül 6 órára hirdette programjának kezdetét négy meghívó (II., V. 2. ea, VII., XII.), 7 órára: 5 meghívó (I., IV. 2 ea., VI. főpr., VIII. mindkét ea., X.), fél nyolcra 2. előadását egy (IX.)

³¹ Petőfi Sándor születésének 100 éves fordulóját 1923-ban nemcsak az ország, hanem egész Európa, sőt Amerika is megünnevelte. Budapest ünnepélyeit a Petőfi Társaság irányította. Révai Nagy Lexikona, 1927: 750.

³² Egy esetben a táncmulatságot emelték ki a meghívóban nagyobb betűtípussal (I.); a két előadást megérő színdaraboknál csak az egyik nap kötötték össze bállal.

³³ A világposta báli játék, amely az 1880-as évek közepén kezdett elterjedni a tánc- és egyéb mulatságokon, majd gyorsan népszerűvé vált. A korabeli újságok híradásaiból az deríthető ki, hogy a vetélkedők és egyéb játékok között gyakran szerepelt a világposta, amelynek során a legtöbb levelezőlapot kapó hölgy ajándékban részesült. Oravec 2009. A Csongrádon megrendezett szüreti mulatságokon (pl. 1896-ban és 1899-ben is) a „világposta levelezés” keretei között a helyszínen megvásárolt képeslapokat a legények a bálon résztvevő lányoknak küldték, akik közül a szőlőkoszorút a legtöbb darabbal rendelkező kapta. Mód 2015: 234.

dán az ilyen jellegű mulatság nem volt része az estnek, vagy – bár ez kevésbé valószínű – nem tartották fontosnak, hogy a meghívón szerepeljen.

A műsor részét képező színi előadás minden esetben legalább egy egyfelvonásos darab. Öt meghívó programjánál szavaltatok, énekszámok között vagy azok után következik a színmű: ezek jellemzően az egyházi énekkar rendezvényei (I., II., III., X.). Az önkéntes tűzoltó egyesület egyik műsoránál olvashatjuk, miszerint a tűzoltó parancsnok „vegyes dalokat énekel” (VIII.). Az elhangzó szólóénekek, kórusművek, szavaltatok általában hazafias szellemben íródott szerzemények (a Petőfi-ünnepélyen pedig – a bemutatott színdarabokon kívül – a költő versei).

A többi nyolc esetben a színmű/színművek képezik a teljes műsort.³⁴

A bemutatott színművek (a meghívókon összesen 20 ilyen szerepel) nagyrészt a „könnyű” műfajhoz tartoznak, amit jelölnek is a meghívókon: vígjáték megjegyzés négy-nél (II., IV., XI., XIII.), bohózat kettő-nél (I., IV.), a parasztkomédia megnevezés egy-nél (IV.).

A korban igen nagy népszerűséggel bírt a népszínmű³⁵, Jakab Vilma meghívóin öt ilyen is találunk megjelölve (III., V., XI., XII., XIII.), egy alkalommal pedig a falusi történet megnevezést olvashatjuk (VI.).³⁶ A bemutatott színművek közül a *Tolonc* címűt kétszer is előadták.³⁷ Még egy darabnál találunk műfaji megjelölést – *Petőfi* c. színjáték (II.) –, a többinél nem, de ezek is a könnyedebb hangvételű művekhez tartoznak.

Ahol az előadott műsorszámokról (mind a színdarabok, mind az énekszámok, szavaltatok esetében) sikerült részleteket kiderítenünk, abban az esetben ezeket a meghívók átiratánál lábjegyzetben közöljük.

³⁴ A műkedvelői előadásokon bemutatott darabokra vonatkozóan fokozott ellenőrzést írt elő a 78.600–1934. sz. belügyminiszteri rendelet. Rendeleték tára 1934: 1139. Az alkalmasnak talált színművek jegyzékét a Néptanítók Lapja és Népművelési Tájékoztató rendszeresen közölte lapszámaiban. Az 1934 előtti, a Műkedvelők Színműtára sorozatban megjelent, előadásra alkalmas színdarabok szerző szerinti jegyzékét a lap szintén közölte. 1938. dec. 15. 958–963. (A jegyzék különnyomatban is megjelent.)

³⁵ Ambrus 2005: 102. A legtöbb településről elmondható, hogy az amatőr színjátszás játékmateriálját a Színházi Élet lap mellékleteiben közölt darabok, a népszínművek, illetve az operettek képezik. (Bicskei é. n.: 49).

³⁶ A népszínmű számos meghatározása közül a témáról tanulmányt író Cseh Gizella nyomán Gyulai Pált idézzük: „A népszínmű se vígjáték, se dráma, se tragédia, mindebből valami; vegyes nem, mely sok mindent magába olvaszthat, sőt a zenét és éneket is segédül veheti. Egy neme a melodrámának, vagyis modern melodráma tragikomikai alapon. A magyar népszínmű fő vonásai: formában határozatlan drámai stíl, szellemében demokráciái irány, tartalmában magyar élet genre-képi vonásokban, tragikomikai oldalról, népzene és népdal kíséretében.” Cseh 2009.

³⁷ A *tolonc* c. népszínmű máshol is népszerű, a korszakban más településen is előadták, több esettanulmány is említi: Szabó 1977: 129., Ambrus 2001: 167., Ambrus: 2007: 102. stb.

Az előadott darabok általában egyfelvonásosak – jellemzően az egyéb műsorral együtt kerültek színre (egy színdarabbal együtt: I. meghívón, két másik színdarabbal: II. meghívón). Előfordul egy háromfelvonásos darabnál is, hogy egyéb műsor mellett adták elő, de a többfelvonásosokat általában magukban, vagy legfeljebb egy egyfelvonásos színmű mellett mutatták be. Az egyfelvonásosok közül kettő is szerepel egy meghívón egymás után, egyéb műsorral, egy darab egy háromfelvonásos mellett (XI.), egy négyfelvonásos mellett további egyszer (XIII.). Egy alkalommal három egyfelvonásos került színre egy este (IV.). A meghívókon szereplő színdarabok között hét egyfelvonásos van, három háromfelvonásos és négy négyfelvonásos, hat esetben nincs jelölve felvonás.

Közreműködők, szereplők

A műsorok, a színdarabok résztvevői és szereplői minden esetben a helyi lakosok közül kerültek ki. A rendező szerepét általában a helyi értelmiségiek vállalták magukra. A bihartordai meghívókon két-két esetben van megjelölve név szerint az előadás rendezője: Vígváry Lajos kántor-tanító³⁸ (IX., X.), illetve Csóka Sándor tűzoltó parancsnok (XII., XIII.).

A 13 meghívó színlapján a legkevesebb szereplő (általában 3–5 fő) az egyfelvonásos darabokban tűnik fel. Találunk azonban 20 szerepnél is többet tartalmazó műveket³⁹; ilyeneknél gyakran előfordul, hogy egy személy több szerepet is játszik.⁴⁰

Ha a bihartordai meghívókon az egyes színdarabok szereposztását megnézzük, láthatjuk, hogy egy darab – Herczeg Ferenc: A Gyurkovits leányok⁴¹ – kivételével a férfiszerepek vannak túlsúlyban. A női szerepeket többnyire hajadon leányok játszották.⁴²

Találunk visszatérő szereplőket is, akik több egymást követő alkalommal vettek részt a műsorban színjátszóként, a férfiak sorában ilyen Csabai Béni és Sziki Béla (négy különböző darabban is szerepeltek), a nők közül legfeljebb két egymás követő alkalommal játszottak darabban: pl. Papp Mariska (három színdarab – két alkalom).⁴³

³⁸ Vígváry Lajos (1909–1945) kántortanító 1930-ban került Bihartordára. Kántori feladatai közé tartozott a református dalárda vezetése, ő irányította a levante sportmozgalmat is, mint levante főoktató. Koszorus é. n. 392., ill. 410.

³⁹ III., VI., XIII. számmal jelölt meghívó

⁴⁰ A két legtöbb szereplős előadás az 1923-as *Tolonc* (III. meghívó), és a 1943-as *A falu gyöngye* (XIII. meghívó) volt. Előbbi 28 szerepét 23 fő játszotta, az utóbbi 24 szerepét összesen 21-en.

⁴¹ Színre került 1933. dec. 23-án (IX. meghívó).

⁴² Általában elmondható, hogy a falusi szerepekben a hajadon lányok csak a férjhezmenetelükig vehettek részt. Piróth 1999: 82.

⁴³ Lásd 38. jegyzet

Több meghívóban olvashatjuk a Jakab Sándor nevet (szerepel: IV., V., VI., védnök: XIII. meghívókon), akiről nem sikerült egyértelműen megállapítani, hogy Jakab Vilma azonos nevű családtagja volna.⁴⁴

A zenés színdarabok szereplői között gyakran találjuk az előadást követő mulatságon a talpalávalót szolgáltató zenekar tagjainak nevét, sokszor muzsikusi („cigány”) szerepben. Így kerülhet Jakab Vilma férje is két meghívó színlapjára (XI., XIII.).

2. kép. Bihartordai műkedvelők csoportképe.

(A felvétel a Tolnai Világlapja 1929. márc. 20-i számában jelent meg)⁴⁵

Belépőjegy

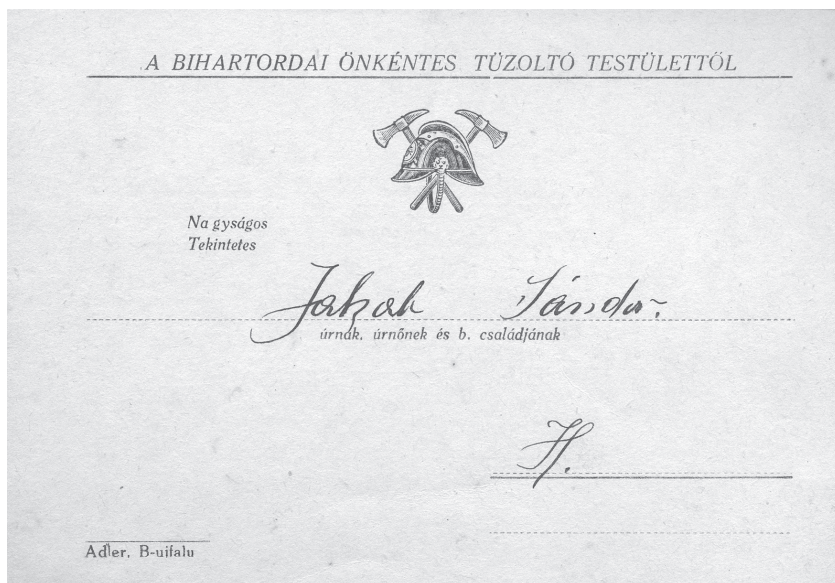
A műsoros esteken belépőjegy megváltása mellett lehetett részt venni. A bevétel – feltehetően – a rendező egyesület támogatására szolgált, van olyan meghívó, ahol ezt jelölték is. (pl. VI.) A rendezvények az egyesületek támogatására is adtak lehetőséget „felülfizetések” formájában, amire a meghívókon is felhívták a figyelmet („felülfizetések köszönettel elfogadtatnak”). Ha valami egyéb célra gyűjtöttek, az is megjelenik a meghívón: pl. a nagyrábéiak a Petőfi-ünnepségükön részben a helybéli egyház „ha-

⁴⁴ Jakab Vilma azonos nevű édesapjáról, illetve öccséről nem tartotta meg a családi emlékezet, hogy szerepelt volna színdarabokban. Az 1923. évi előadásokhoz az öccse még túlságosan fiatal. (1913-ban született. Faragóné i. m. 2.) A 13. meghívó kapcsán, ahol Jakab Sándor védnökként szerepel, viszont felmerülhet a személyek egyezése: Jakab Vilma öccséről tudjuk, hogy levente volt, bár parancsnokként nem ismert a személye. Az viszont biztos, hogy élt ebben az időben Tordán más Jakab Sándor is, aki később, 1947–48-ban bíró volt. Vö. Koszorus é. n. 397.

⁴⁵ A 64. oldalon. Nem tudjuk, melyik előadás alkalmával készült a csoportkép, így a Jakab Vilma gyűjteményéből sem sikerült meghívót párosítani a fotóhoz.

rang-alapjának” javára, részben az országos Petőfi-alapnak adták a befolyt összeget. Ugyanígy a nagyrábái református dalárda 1923-ban az egyház (I.), a tűzoltóegylet egy alkalommal az „inség-akció”⁴⁶ javára (VII.) fordította az est bevételét.

A belépőjegyek ára a meghívókon feltüntetettek szerint a korona pénzrendszerében⁴⁷ 50-60 koronától (V.) 150-ig mozgott (II., III.)⁴⁸. A pengő idejében⁴⁹ a legalacsonyabb ár 50 fillér volt (VII., VIII., IX.), a legdrágább 2 pengő (XII., XIII.).⁵⁰ A tizenhárom közölt meghívóból hét darabon (II., ill. a VIII–XIII.) jelöltek különféle helyárakat (I. és II. hely), illetve kedvezményesebb főpróbai árakat, egyszer pedig (IX.) családi jegyárat is megállapítottak.

3. kép. A Bihartordai Önkéntes Tűzoltó Testület „inség-akció javára” szervezett, szilveszteri előadására szóló meghívójának előlapja

⁴⁶ Ínségakció: állami segélyakció az ország szegény lakosságának ellátására

⁴⁷ A korona 1926. december 31-ig volt fizetőeszköz Magyarországon. Rádóczy 1984: 11.

⁴⁸ A jelölteken kívül egy esetben volt 80 korona a belépődíj (I. meghívó), két esetben pedig 100 korona (IV. és VI. meghívó).

⁴⁹ Az első pengő értékű pénzeket 1926. december 27-én hozták forgalomba, de a pengőértékben való kötelező számítás 1927. január elsejével lépett életbe. Rádóczy i. m. 81.

⁵⁰ Összehasonlítául: – helyi példa híján – Budapesten tojás 1924-ben 13 fillér, az évi átlagárak 1925–1927-ben változatlanul 14 filléres árat mutatnak, majd utóbb 1928-ban 15, 1929-ben pedig 16 fillérre emelkedtek. A gazdasági világválság alatt a tojás ára 1930-ban nagyot csökkent (16 fillérről 12-re), majd 1934-ben 7 fillérrel elérte legalacsonyabb árát. Szőnyi 1940: 73–74. A *Bihar Népe* c. Berettyóújfalban nyomtatott hetilap ára 20 korona, utóda, a *Bihar* 1927-ben 18 fillér, 1933-ban 10 fillér, 1938-ban 8 fillér volt példányonként, az előfizetés egy évre ekkor: 4 pengő.

Forrásközlés – Meghívók

(I.) [1.] Meghívó⁵¹

A bihartordai ref. egyházi dalárda 1922. év december

31-én a Bermann Kálmán vendéglőjében

műkedvelői előadással egybekötött zártkörű

TÁNCZMULATSÁGOT

rendez a ref. egyház javára, amelyre a kívül címzett

urat és b. családját tisztelettel meghívja a

DALEGYESÜLET

Belépő-díj: személyenként 80 korona.

Az előadás kezdete este fél 7 órakor.

Felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

[3.] Műsor:

1. Nagymajtényi síkon letörött a zászló, énekli a férfikar.

2. Elnöki megnyitó beszéd, tartja Varga Károly ref. h. lelkész

3. Ima: szavalja: Végh Róza

4. Kesereg a holló c. dalt⁵² énekli a férfikar.

5. Magyar ne nyisd szét öklödet⁵³, szavalja: Csóka Lajos.

6. Oh Tihanynak riadó leánya c. dalt⁵⁴ énekli a vegyeskar.

7. Féltékenység (bohózat egyfelvonásban)⁵⁵

Személyek:

Balázs Ákos mérnök: Kiss Zsigmond, Lenke a felesége:

Papp Mária, Makár Béla, napidíjas rajzoló: Végh László

Pista inas: Széles Béla. Juci cseléd: Végh Róza.

8. Népdal-egyveleg, énekli a férfikar.

(Műsorváltozás fenntartva.)

⁵¹ 17 x 21,3 cm, 4 oldalas Deutch-nyomda Püspökladány. 4 oldalon címzés kék tintával: T. cz. Jakab Sándor pusztagazda úrnak, Pálfoka (Pálfoka pusztája: egykor Bihartordához tartozó külterület. Az 1930-as népszámlálás szerint lakóinak száma 32 fő volt. – Az 1930. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 1932: 326.)

⁵² Az eredeti népi dallam szövege valószínűleg ismeretlen költő folklorizálódott verséből keletkezhetett. 1800 körül már Pálóczi Horváth Ádám is ismeri. A dal Mikes Kelemennek, a bujdosó fejedelem leghűségesebb kísérőjének emlékét őrzi. Folkrádió 2002

⁵³ Seress Imre költeménye. Révai 1935: 747.

⁵⁴ Csokonai Vitéz Mihály: A tihanyi ekhóhoz

⁵⁵ Fodor Lajos kereskedelmi tanár bohózata a Műkedvelő c. sorozatban jelent meg először 1906-ban, 1910-ben újra kiadták. Gulyás 1992: 322.

(II.) Meghívó⁵⁶

A NAGYRÁBÉI REF. DALEGYESÜLET

1923. évi február hó 4-én (vasárnap) a nagyrábéi ref. iskola termeiben, ötven százalékban a helybeli egyház „Harangalapja” javára TÁNCMULATSÁGGAL S VILÁGPOSTÁVAL EGYBEKÖTÖTT PETŐFI ÜNNEPÉLYT

rendez, melyre Önt s becses családját szeretettel meghívja
a Rendezőség.

BELÉPTIDÍJ: FÉRFIAKNAK S NŐKNEK EGYARÁNT 150⁵⁷ KORONA
KEZDETE ESTE 6 ÓRAKOR

Felülfizetéseket részben a „Harangalap”, részben az Országos Petőfi-alap javára köszönettel fogadunk s jegyzőkönyvileg nyugtázunk.

A zenét Szabó Béni hírneves zenekara szolgáltatja.

Műsor a belső oldalon.

[3.] MŰSOR:

1. TIED VAGYOK⁵⁸... éneklí a dalárda
2. MEGNYITÓ BESZÉD, mondja F. Varga L. esperes lelkész úr
3. A VIRÁGNAK MEGTILTANI... dalolja Dajka Matild
4. A JÓ ÖREG KORCSMÁROS... szavalja Tóth Kálmán
5. MEGY A JUHÁSZ... szavalja Elek Imre
6. TE VAGY, TE VAGY ... dalolja Nagy Imre
7. A CSÁRDA ROMJAI... szavalja Dajka Lajos
8. EZRIVEL TEREM A FÁN... szavalja Farmasi Sándor
9. BEFORDULTAM A KONYHÁRA... dalolja a vegyeskar
10. SZÜLŐFÖLDEM... szavalja Tikos Albert
11. KATONAÉLET... szavalja Parti Béla
12. JUHÁSZ LEGÉNY... dalolja a dalárda
13. PÁSZTOR KÖSZÖNTŐ... szavalja Dajka Matild
14. FÜRDIK A HOLDVILÁG... dalolja Ványai Károly
15. AZ ÓRÜLT... szavalja Németh Sándor

⁵⁶ 15,6 x 23,5 cm, 4 oldalas nyomdai meghívó (nyomta: Kner I., Gyoma) 4. oldalon fekete tintás címzés: T. Jakab Sándor úrnak Pálfokapusztán.

⁵⁷ Az összeg tollal beszúrva.

⁵⁸ Petőfi Honfidal c. versének kezdő sora. Megzenésítőjének nem sikerült a nyomára akadni.

16. ÉLET, VAGY HALÁL... szavalja Nagy Imre

17. ÁRVALÁNYHAJ, CSENDES ÉJ VAN... dalolja Bende József

18. PETŐFI

(színjáték 1 felvonásban)

SZEMÉLYEK:

Mócsi, kocsmáros	Tóth Kálmán
Rézi, leány	Dajka Matild
Diák	Sápy Dezső lelk. úr
Pulkya, cigány	Mile Károly
Vércse	Ványai Imre
Lukács	Győri Sándor
Sandri betyárok	Parti Béla
Botos	Kiss József

19. KÉT GYÖNGYE VOLT A FALUNAK... dalolja a dalárda

20. BÍRÓÉK MÖGLAKJÁK PESTET

(vígjáték 1 felvonásban)⁵⁹

SZEMÉLYEK:

Bíró János gazda	Dajka Sándor
Felesége	Dajka Róza
Juliska, leányuk	Dajka Matild
Vendéglős	Gara Sándor
Pincér	Győri Sándor
Borfiú	Farmasi Sándor
Torday, min. tisztv.	Kiss József
Ifj. Balázs, gazdász	Patai József
Vendégek. Rendőr. Zenészek.	

⁵⁹ Péczely József (1876–1944) műve, 2. kiadása 1938-ból a Fővárosi és Vidék Színházak Műsora c. sorozat 140. füzeteként jelent meg: Péczely 1938.

MEGHIVÓ

A NAGYRÁBÉI REF. DALEGYESÜLET

1923. évi február hó 4-én (vasárnap) a nagyrábéli ref. iskola termében, ötven százalékban a helybeli egyház „Harangalapja” javára TÁNCMULATSÁGGAL S VILÁGPOSTÁVAL EGYBEKÖTÖTT

PETŐFI ÜNNEPÉLYT

rendez, melyre Önt s becses családját szeretettel meghívja
a Rendezőség.

BELÉPTIDIJ: FÉRFIAKNAK S NŐKNEK EGYARÁNT ¹⁵⁰/50 KORONA

KEZDETE ESTE 6 ÓRAKOR

Felülfizetésekkel részben a „Harangalap”, részben az Országos Petőfi-alap javára köszönettel fogadunk s jegyzőkönyvileg nyugtázunk

A zenét Szabó Béni hírneves zenekara szolgáltatja

Műsor a belső oldalon

4. kép. A nagyrábéli református dalegyesület meghívója a Petőfi-ünnepélyre

(III.) [1.] MEGHÍVÓ⁶⁰

A bihartordai ref. egyházi Dalárda 1923.
évi március hó 11-én Bihartordán, a Ber-
man Kálmán nagytermében hangversennyel
és műkedvelői előadással egybekötött
TÁNCVIGALMAT
rendez, melyre t. Címet és k. családját
tisztelettel meghívja

a RENDEZŐSÉG.

Belépődíj: I. hely 150, II. hely 120 K.
Felülfizetéseket köszönettel fogadunk.
Kezdetre pontosan fél 8 órakor.
Előtte való nap, azaz 10-én este fél 8 órai
főpróbára ugyanezen belépődíjak mellett
szívesen látjuk a t. közönséget.

Műsor a túloldalon.

[3.] MŰSOR:

Dalegyveleg. Énekli a Dalárda.
Megnyitó beszéd. Tartja Varga Károly h. lelkesz.
Szaval: Kovács Sándor
„Két gyöngye volt a falunak” c. dalt énekli a Dalárda.
„TOLONC” Tóth Edétől.⁶¹ Népszínmű 3 felvonásban.

ELŐADJÁK:

Kontra Fridolin budapesti magánzó	Széky László
Krizsa, a felesége	Végh Róza
Miklós, ennek első férjétől való fia, pesti mészáros legény	Széles Béla
Abris, mészáros legény	Kiss Béla

⁶⁰ 15 x 23,9 cm, 4 oldalas nyomdai meghívó 4. oldalon kék tintaceruzás címzés: T. Jakab Sándor úrnak H. Deutch-nyomda, P.-ladány

⁶¹ Tóth Ede (1844–1876) népszínműíró. Bővebben lásd: Sötér 1960: 519–520. A *Toloncot* 1875 nyarán írta. Művével a Népszínház pályázatán vett részt; a versenyző 29 népszínmű között a legjobb lévén, megnyerte a 100 aranyból álló pályadíjat. Bővebben: [szerző nélkül] 1906: 69–73.

Rézi)
 Háni)
 Fáni) kisvárosi zsidó asszonyok
 Máli)
 Kati)
 Lőrinc)
 Farkas)
 Móric) kisvárosi zsidó legények
 Herschli)
 Dolgos, városi bíró
 Péter, kisbíró
 Ördög Sára, vén koldus asszony
 Angyal Liszka, cseléd Kontráéknál
 Mravcsák Johan, öreg vándorló legény
 A „jólelkű” korcsmáros
 Pestvárosi rendőr
 1-ső vidéki pandúr
 2-ik vidéki pandúr
 János bácsi, kórházi felügyelő
 Szájasné kórházi ápolónő
 Kománé kórházi ápolónő
 1-ső asszony
 2-ik asszony
 – Polgárok, parasztok, nép, zenészek. –

Szilágyi Erzsébet
 Papp Vilma
 Harmati Karolina
 Herceg Margit
 Győri Berta
 Orbán Károly
 Harmati Imre
 Kovács Sándor
 Szőke Mihály
 Némethi László
 Sziki Áron
 Gali Margit
 Pap Mariska
 Végh László
 Csabai Béni
 Herceg István
 Győri Albert
 Herceg István
 Harmati Áron
 Győri Berta
 Herceg Margit
 Pap Vilma
 Gali Margit

„Akinek nincs szeretője”⁶² c. bordalt énekli a Dalárda.

⁶² Petőfi Sándor költeménye.

5. kép. A bihartordai református dalegyesület 1923. évi meghívójának a címlapja Geiger Richárd grafikájával

(IV.) [1.] MEGHÍVÓ⁶³

A „Bihartordai Magyar Olvasókör”

1923. évi április hó 1-ső napján a

Berman Kálmán úr vendéglőjében

műkedvelő előadást

fog tartani, úgyszintén 2-án este, hús-

vét II. napján előadással egybekötött

táncmulatságot

rendez, amelyre a kívül címzett urat

és b. családját tisztelettel meghívja a

RENDEZŐSÉG.

Belépődíj személyenként 100 korona.

Kezdeté vasárnap 8, hétfőn 7 órakor.

Felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

Műsor a túloldalon.

[3.] MŰSOR:

1. Beszéljen a mamával.

(Bohózat egy felvonásban.)⁶⁴

SZEMÉLYEK:

őzv. Pálfiné Kéri Borbála

Papp Mariska

Eliz leánya

Karalyos Margit

Hajas Benedek bőrkereskedő

Harmati József

Bódog, a fia

Papp László

Dr. Thury Zoltán ügyvédjelölt

Sziki Béla

Böske szobalány Pálfinénál

Győri Berta

2. Birtokpolitika

(Parasztkomédia.)⁶⁵

⁶³ 10,2 cm x 17 cm, 4 oldalas meghívó, 4. oldalon címzésnek nyomdailag kialakított helyen tintaceruzás himzés: Tek. Jakab Sándor úrnak H. (Adler Béla, Berettyóújfalú)

⁶⁴ Fazekas Géza egyfelvonásos bohózata a Műkedvelő színműtára (Szerkeszti Dézsó József) 16. füzeteként jelent meg 1910-ben. Petrik–Barcza 1928.

⁶⁵ Zilahy Lajos Birtokpolitika c. parasztkomédiája a Műkedvelők Színháza c. sorozatban jelent meg 1928-ban. Borbándi 2006. A színművet már korábban is műsorra tűzték, erre utal pl. az Apolló Kabaré hirdetése 1908-ból: Fővárosi Hírlap, 1918. december 4. 7.

SZEMÉLYEK:

Sütő bácsi	Papp Ferencz
Samu úr	Jakab Sándor
A Püspök	Papp Gábor
A Püspök kísérője	Szára Antal

3. Bálint bá írni tanul.

(Vígjáték egy felvonásban.)

SZEMÉLYEK:

Borica	Papp Mariska
Bálint, a Borica öregapja	Papp Ferencz
Anti juhászlegény	Szára Antal

(V.) [1.] MEGHÍVÓ⁶⁶

A „Bihartordai Magyar Olvasókör” f. hó 25-én
hétfőn⁶⁷ este a Bermann Kálmán úr vendéglőjében

MŰKEDVELŐ ELŐADÁST

fog tartani, úgyszintén 26-án kedden este
előadással egybekötött

TÁNCZMULATSÁGOT

rendez, amelyre a kívül címzett urat és b. csa-
ládját tisztelettel meghívja
a Rendezőség.

Belépődíj: 25-én 50 K., 26-án 60 K.

Kezdete hétfőn este 7., kedden 6 órakor.

Felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

Műsor a túloldalon.

⁶⁶ 10,5 cm x 23,3 cm, 4 oldalas meghívó, 4. tintaceruzás címzés: T. Jakab Sándor úrnak H. (Deutsch, Püspökladány)

⁶⁷ A jelölt napi dátum és a hét napja alapján szóba jöhető dátumok: 1919. aug. 15., 1920., ok.25., 1921. ápr. 25., júl. 25., 1922. szept. 25., dec. 25. 1923. jún. 25. 1924. aug. 25. dec. 25. 1925. május 25. 1926. jan 25. okt. 25. A számolás alapja: Öröknaptár 1997–2020. (Az éveket az alapján választottuk, hogy feltételezhetően a háború vége előtt nem tartottak bált, illetve a meghívóban szereplő korona pénznemet 1926-ban felváltotta a pengő, de tényleges forgalmazása csak 1927. januártól zajlott Magyarországon.) Harmat 2015.

[3.] TURI BORCSA

Népszínmű 3 felvonásban⁶⁸

SZEMÉLYEK:

Turi Gáspár g. d. j. l. B. i. s.⁶⁹

Borcsa, leánya

özv. Göbös Andrásné

Ferenc, fia

Pincsi⁷⁰, leánya

Boglár Mihály bíró

Unokaöccse

Tornyalovár⁷¹, uradalmi kasznár⁷²

Gábor, fia, fenyőharashti ispán

Keletenci⁷³, árva

Curuk József, kocsis, majd napszámos

A Horthy plébános

Örzse, Turiéknál

Benkő Pista, parasztleány

Zsuzsi

Lidi)

Biri) parasztlányok

Arató gazda

Egy öreg paraszt

Gyügyő, kisbíró

Jórici⁷⁴, cigányprímás

Sziki Béla

Karajos Margit

Nagy Róza

Papp László

Karajos Sára

Száva Antal

Papp Gábor

Harmathy József

Jakab Sándor

Hercegh Erzsike

Papp Ferenc

Papp Gábor

Polgár Erzsike

Kara József

Karajos Sára

Harmathy Karolina

Pikó Vilma

Sziki Béla

Harmathy József

Szőke Márton

Mózsik Gyula

⁶⁸ Gerő Károly színműíró (1856–1904) első színművét, a Turi Borcsát, 1883. okt. 5-én előadták a Népszínházban. Schöpflin 1928–1931: 113.

⁶⁹ A rövidítést nem sikerült feloldani. Más színlapokon Turi Gáspár neve mellett a gazdag parasztbirtokos megjelölés szerepel (pl. DEA 1883), így az is elképzelhető, hogy a nyomdász félreolvasása nyomán került be pontatlanul a rövidítés. (Vö. 70., 71., 73., 74. lábjegyzet.)

⁷⁰ Az eredeti műben: Mici (Lásd 69. jegyzet)

⁷¹ Helyesen: Tornya Lázár (Lásd 69. jegyzet)

⁷² uradalmi tiszt

⁷³ Helyesen: Szele Tercsi (Lásd 69. jegyzet)

⁷⁴ Helyesen: Frici (Lásd 69. jegyzet)

(VI.) [1.] MEGHÍVÓ⁷⁵

A bihartordai önk. tűzoltó testület f. hó 18-án a Ber-
mann Kálmán úr vendéglőjében saját
pénztára javára műkedvelő előadással
egybekötött

TÁNCZMULATSÁGOT

rendez, amelyre a kívül címzett urat és
b. családját tisztelettel meghívja a
Rendezőség.

Kezdete este 7 órakor

Belépődíj: személyenként 100 K. Felülfizetéseket köszönettel fogadunk.

17-én este 7 órakor tartatik meg a főpróba, melyre ugyanazon belé-
pődíj mellett látja szívesen a vendégeket a Rendezőség.

[3.] SZÍNRE KERÜL

„A BOR”

Falusi történet 3 felvonásban, Gárdonyi Gézától⁷⁶

SZEREPLŐK:

Baracs Imre	Pap Ferenc
Baracs Matyi, az Imre öccse	Száva Antal
Jancsi, az Imre kis fia	Mácsay Pista
Baracsné, Szunyog Juli	Karalyos Margit
Mihály, Juli nagybátyja	Papp Gábor
Eszter, özv. asszony, Baracsék szomszédja	Herczeg Erszébet
Göre Gábor bíró	Jakab Sándor
Göre Gáborné	Papp Margit
Dubrints Pál esküdt	Papp László
Kátsa)	Mózsik Gyula
Bige) cigányok	Sziki Sándor
Tepsi)	Pikó Gyula
Czeglédi Pál, kovács és állatorvos	Papp András

⁷⁵ 23,5 cm x 15,6 cm, 4 oldalas meghívó, 4. tintaceruzás hímzés: Tek. Jakab Sándor úrnak H. (Deutsch, Püspökladány)

⁷⁶ *A bor* Gárdonyi Géza 1901-ben írt háromfelvonásos népdramája, színműírói munkásságának legjelentősebb darabja. Pataki 1932: 10.

Zsuzsi, Eszter cselédje

Egy fiú – kisbíró

Kocsis

I.)

II.) asszony

III.)

Mácsay Klára

Gara József

Pap András

Nagy Róza

Herczeg Erzsébet

Karalyos Margit

6. kép. A bihartordai önkéntes tűzoltótestület meghívója Geiger Richárd grafikájával

(VII.) [1.] A BIHARTORDAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ TESTÜLETTŐL⁷⁷

[2.] MEGHÍVÓ!

A BIHARTORDAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ TESTÜ-
LET FOLYÓ HÓ 31-ÉN SZILVESZTER ESTÉLYÉN⁷⁸
KÖZKÍVÁNATRA ZÁRTKÖRŰEN ELŐADJÁK A
TOLONC CÍMŰ SZÍNLMŰVET,⁷⁹
MELYRE A KÍVÜL CÍMZETT URAT ÉS B. CSA-

⁷⁷ 15,6 cm x 10,6 cm, 2 oldalas meghívó, 1. oldalon nyomdailag kialakított címzéshez fekete tintával írt név: Jakab Sándor úrnak, útnőnek és b. családjának H. (Adler, B.-újfalú)

⁷⁸ tintával beszúrva: 6 ór[akor]

⁷⁹ A darabról és a szerzőről lásd 61. jegyzet

LÁDJÁT TISZTELETTEL MEGHÍVJA A
RENDEZŐSÉG.

BELÉPŐ-DÍJ: 50 FILLÉR,
mely összeg az ínség-akció javára lesz fordítva.
A meghívót a pénztárnál fel kell mutatni.

(VIII.) [1.] MEGHÍVÓ

A bihartordai Önkéntes Tűzoltó testület
VIGALMI BIZOTTSÁGÁTÓL⁸⁰

[2.] MEGHÍVÓ

A bihartordai Önkéntes Tűzoltó testület
folyó hó 15-én este 7 órai kezdettel, mű-
kedvelő előadást, úgyszintén 17-én műkedvelő
előadással egybekötött
TÁNCMULATSÁGOT
rendez a Sólyom Miklós úr vendéglőjében,
melyre a kívül címzett urat és kedves csa-
ládját tisztelettel meghívja
a TESTÜLET.

Belépődíj: 15-én 50 f., 17-én 80 f., 1. hely 1 P

Színre kerül:

A vén bakancsos és fia, a huszár⁸¹

Vegyes dalokat énekel Csóka Sándor t.[űzoltó] par.[ancsnok]

⁸⁰ 15,6 cm x 10,6 cm, 2 oldalas meghívó, 1. oldalon nyomdailag kialakított címzéshez *fekete tintával írt név*: Jakab Sándor úrnak és kedves családjának H. (Adler, B.-újfalu)

⁸¹ Szigeti József színműíró (1822–1902) 1858-ban szerezte nagysikerű népszínművét a Nemzeti Színház számára. Perényi 1915: 291. Életrajzára lásd uo.: 291–305,

7. kép. A bihartordai önkéntes tűzoltó testület meghívója

(IX.) [1.] A NEMZETI EGYSÉG PÁRT BIHARTORDAI SZERVEZETE
[2.] MEGHÍVÓ⁸²

A NEMZETI EGYSÉG PÁRT BIHARTORDAI SZERVEZETE 1933. DEC. 23-ÁN SZÍNI ELŐADÁST, 26-ÁN PEDIG TÁNCMULATSÁGGAL EGYBEKÖTÖTT ELŐADÁST

RENDEZ A KÖZSÉGHÁZA TANÁCSTERMÉBEN A PÁRT ALAP JAVÁRA, MELYRE KÍVÜL CÍMZETT URAT ÉS KEDVES CSALÁDJÁT TISZTELETTEL MEGHÍVJA A RENDEZŐSÉG.

BELÉPŐDÍJ SZEMÉLYENKÉNT 23-ÁN 50 FILLÉR.

26-ÁN 1. HELY 1 P., II. HELY 70 f., CSALÁD-JEGY 4 SZEMÉLYIG 3 P., FELÜLFIZETÉSEKET KÖSZÖNETTEL FOGADUNK. KEZDTE PONTOSAN FÉL 8 ÓRAKOR

⁸² 15,1 cm x 21,3 cm, 2 oldalas meghívó, 1. oldalon nyomdailag kialakított, kipontozott vonalon címzés fekete tintával írt név: Jakab Sándor úrnak, H. (Adler József, Berettyóújfalú)

SZÍNRE KERÜL:

A GYURKOVITS LEÁNYOK

ÍRTA HERCZEG FERENC⁸³ RENDEZI VIGVÁRY LAJOS kántor-tanító

SZEMÉLYEK.

Gyurkovitsné	Reiner Nándorné
Katinka	Papp Margit
Sári	Pap Zsuzsika
Ella	Sólyom Matild
Mici	Robinzon Franci
Liza	Sólyom Magda
Terka	Csóka Lenke
Klári	Daday Icuka
Radványi ezredes	Vigváry Gyula
Radványi Gida	Kovács Imre
Horkay Feri	Kiss Lajos
Sándorffi	Kovács Antal
Kemény Tóni	Pap Elek
Semessey	Reiner Nándor
Jankó	Kovács Gábor
Cigányprímás	

ELŐADÁS UTÁN TÁNC!⁸⁴

⁸³ Herczeg Ferenc (1863–1954) író, színműíró, újságíró. A Gyurkovics-lányok regényként első kiadása 1893-ban látott napvilágot. A színműként bemutatója 1899-ben volt a Magyar Színházban A nagysikerű vígjátékot később átvitték a Vígsházba, majd a Nemzeti Színházba is. Bécsben 1900-ban, New Yorkban 1911-ben, Londonban 1913-ban, Stockholmban és Madridban 1925-ben játszották először. Pintér 1941.

⁸⁴ A rendezvényről a Bihar c. hetilap is hírt adott: A Nemzeti Egység Pártja biharmegyei szervezeteinek hírei. Bihar 1933. december 28. (VI. évf. 53. sz.) 2. oldal.

MEGHÍVÓ

A NEMZETI EGYSÉG PÁRT BIHARTORDAI SZERVEZETE 1933 DEC. 23.-ÁN SZINI ELŐADÁST, 26.-ÁN PEDIG, TÁNCMULATSÁGGAL EGYBEKÖTÖTT

E L Ő A D Á S T

RENDEZ A KÖZSÉGHÁZA TANÁCSTERMÉBEN A PÁRT ALAPJA JAVARA, MELYRE KIVÜL CIMZETT ÚRAT ÉS KEDVES CSALÁDJÁT TISZTELETTEL MEGHÍVJA A RENDEZŐSÉG.

BELÉPŐDIJ SZEMÉLYENKÉNT 23.-ÁN 50 FILLÉR.
26.-ÁN I. HELY 1 P., II. HELY 70 F. CSALÁD-JEGY 4 SZEMÉLYIG 3 P. FELÜLFIZETÉSEKET KÖSZÖNETTEL FOGADUNK
KEZDETE PONTOSAN FÉL 8 ÓRAKOR
SZINRE KERÜL:

A GYURKOVITS LEÁNYOK

IRTA HERCZEG FERENC.

RENDEZI VIGVÁRY LAJOS kántor-tanító

SZEMÉLYEK.

Gyurkovitsné
Katinka
Sári
Ella
Mici
Liza
Terka
Klári
Radványi ezredes
Radványi Gida
Horkay Feri
Sándorffi
Kemény Tóri
Semmesey
Jankó
Cigányprimás

Reiner Nándorné
Papp Margit
Pap Zsuzsika
Sólyom Matild
Robinson Franci
Sólyom Magda
Csóka Lenke
Daday Icuka
Vigváry Lajos
Kovács Imre
Kiss Lajos
Kovács Antal
Pap Elek
Reiner Nándor
Kovács Gábor

ELŐADÁS UTÁN TÁNC!

8. kép. A Nemzeti Egység Párt bihartordai szervezetének meghívója

(X.) [1.] MEGHÍVÓ a Bihartordai Ref. Énekkartól⁸⁵

A DAL NEMESÍT!

[2.] MEGHÍVÓ

A „BIHARTORDAI REFORMÁTUS ÉNEKKAR”

1938. március hó 13-án a község háza tanácstermében

MŰSOROS

TÁNCMULATSÁGOT

rendez, melyre a t. Címet és b. családját tisztelettel

meghívja a RENDEZŐSÉG.

belépődíj: I. hely 1 pengő, II. hely 80 fillér

Március 12-én főpróba, belépődíj: I-ső hely 60 fill.,

II. hely 50 fillér.

Kezdeté mindkét este pontosan 7 órakor.

Jó zenéről gondoskodunk.

MŰSOR:

FOHÁSZ.... előadja az Énekkar.

NAGY LESZ ÚJRA MAGYARORSZÁG... előadja az Énekkar.

A SÜKET LEVENTE... Szereplők: Oláh Erzsébet,

Szőke Róza, Sziki Dezső, Somi Sándor, Nemes Sándor.

LEMENT A NAP.... előadja az Énekkar.

MATYÓ JANKÓ BAKA LESZ...⁸⁶

Szereplők: Somi Sándor, Harmati Gyula, Földesi Károly.

ORSZÁGJÁRÓ SZELEK SZÁRNYÁN... énekli az Énekkar.

NINCSEN ÁRVÁBB NEMZET SEHOL...

énekli Csóka Sándor, Somi Sándor.

MEGKONDULT A KECSKEMÉTI...⁸⁷ előadja az Énekkar.

Rendező, karnagy: Vigváry Lajos kántor-tanító

MŰSOR UTÁN TÁNC.

⁸⁵ 20,5 cm x 14,8 cm, 2 oldalas meghívó, 1. oldalon nyomdailag kialakított, kipontozott vonalon címzés: fekete tintával írt név: Jakab Sándor úrnak, H. (Paszternák-nyomda, B.-újfalú)

⁸⁶ *Matyó Jankó baka lesz! Vig énekes jelenet 3 férfi számára. (A „Matyólakodalmom” c. népszínműből)* címmel 1912-ben, a Dezső József szerkesztette Kabarékinctár – Vig dialógok, jelenetek, tréfák sorozatban jelent meg. Kazocsa 1938. A szerző Garamszeghy (Géczy) Sándor (1879–1964), mezőkövesdi születésű színész, író. Székely 1994

⁸⁷ *Megkondult a kecskeméti Öreg Templom harangja.* Dankó Pista (1858.–1903. cigány származású nótaszerző zenéje. Kenyeres é. n.

(XI.) [1.] Meghívó⁸⁸ A BIHARTORDAI LEVENTE EGYLETTŐL

[2.] MEGHÍVÓ

Bihartordai Levente egyesület 1943. év

február hó 27. és 28. napján

műkedvelő előadással egybekötött táncmulatságot rendez.

Kezdetre mindkét este pontosan 5 órakor. Hely-

árak 27-én főpróba 80 fillér, 28-án I. hely 1.50,

II. hely 1 pengő.

Ez előadásra kívül címzett urat és kedves

családját tisztelettel meghívja és a hazafias pártolást elvárja

a Levente Egyesület.

Színre kerül:

A csácsi pusztán.

Népszínmű 3 felvonásban. Írta Császár István.⁸⁹

Személyek:

Ambrus pusztabíró Kovács Imre

Bözsi, a leánya Győri Ida

Judit, a bíró nővére Szabó Ilonka

Eszti, nevelt lánya Kovács Olga

Lőrinc, gulyásbojtár Csabai Béni

Bandi csikósbojtár Csóka Ferenc

Gergő számadó Sziki Jenő

Zsófi néne, a felesége Győri Irén

Bódi halászlegény Győri Sándor

Csendbiztos Nagy Balázs

Peti béres gyerek Szigeti Imre

Miska bá öreg csósz Sziki Imre

Zsuzsi néne a felesége Sziki Gizella

⁸⁸ 15,1 cm x 21,6 cm, 2 oldalas meghívó, 1. nyomdailag kialakított címzéshez fekete tintával írt név: Gál Imre úrnak és kedves családjának H. (Adler, B.-újfalu)

⁸⁹ Császár István (1897–1982) író, lapszerkesztő. Felső-Csallóköz számos településén nagy sikerrel mutatták be *A Csácsi pusztán* c. színművét, első alkalommal Bacsfán, 1932 márciusában. A darab az 1848/49-es szabadságharc utáni betyárvilágot eleveníti fel, számos táncbetéttel, főképpen a palotással gazdagítva. Presinszky 2000. 16–19. A színdarab nyomtatásban a számaként jelent meg Budapesten 1934-ben 78 oldal terjedelemben. (Lásd: Prágai Magyar Hírlap 1934. dec. – karácsony – 32.)

Bacsó öreg betyár	Kovács János
Csárdásné	Sziki Matild
Sisera vén primás	Mózsik Károly
Zufi, fia	Gál Imre
Marci, fia	Varga Sándor
betyár	Szőke Sándor
2. betyár	Elek József
1. pandúr	Csóka Béla
2. pandúr	Győri Zsigmond

Mög van tiltva a szerelöm. Vígjáték 1 felvonásban.

Írta Szunyogh Árpád⁹⁰

Személyek:

Pityke Andris gazda	Sziki Jenő
Pitykéné	Győri Irén
Feri, a fiuk	Kovács János
Marika, a Feri mátkája	Sziki Gizella
Klein zsidó korcsmáros	Kovács Imre
Tóni cigány	Mózsik Károly
Fiai	Sziki Béla, Harga Lajos

„Szebb jövőt” hazafias tisztelettel

Levente Egyesület

(XII.) [1.] MEGHÍVÓ

A BIHARTORDAI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓ TESTÜLETTŐL⁹¹

[2.] Helyárok: 23-án, a Főpróbán I. hely 1 P, II. hely 50 f⁹²

24-án I. hely 2 P, II. hely 1.50.

Kezdeke mindkét este pontosan 6 órakor.

Rendező Csóka Sándor tűzoltó-parancsnok.

⁹⁰ Szunyogh Árpád: Mőg van tiltva a szerelem! – falusi bohózat humoros bevezető konferansszal. (Cegléd, Sárík Gy. Nyomda, 1934); A szerzőnek az 1930-as években számos konferanszkötete jelent meg. Lásd: ODR 2013a

⁹¹ Eredetileg 2 oldalas meghívó, utólag levágott címzéssel, méret: 15,9 x 15,8 cm (eredeti méret: 24 x 15,8 cm). Első oldalára kék tintás feljegyzés (feltehetően Jakab Vilma írása): MŰKEDVEŐ ELŐADÁST TART 1943. évi október 24.

⁹² A II. hely 50 fillér szöveg fekete tintával kihúzva.

Színre kerül: A zsellér fia

Népszínmű 3 felvonásban.

Írta Szánthóné Sepecziár Etelka.⁹³

Személyek:

Lelkes, jómódú gazda	Csabai Béni
Lelkesné, felesége	Győri Irén
Ilonka, lányuk	Kovács Olga
Manci, városi lány, Ilonka barátnője	Szabó Ilonka
Szegény Péter, öreg vak zsellér	Csóka Márton
Jani, a fia	Csóka Ferenc
Balog Tóni szabó	Szőke Elek
Gyurka, inasa	Csabai Géza
Lászlófi, 60 éves földesúr	Kovács Imre
Özv. Szarkáné	Sziki Matilda
Panni asszony	Papp Zsófia
Böske szolgáló	Nemzeti Irén
Dr. Pintér, fogorvos	Karalyos Gy[ula]
Dohogó béresl[egény]	Kállai Gábor
Kurjancs éjjeliőr	Mózsik Károly
Kormos öregbíró	Nagy Balázs
Pista, a fia	Szőke Elek
Nagy Bajus Bálint	Papp Imre
Idegen bakter	Szőke Sándor
Kardos kiszolgált katona	Karalyos Gy[ula]

(XIII.) [1.] MEGHÍVÓ⁹⁴ A BIHARTORDAI LEVENTE EGYLETTŐL

[2.] MEGHÍVÓ

A bihartordai Levente Egyesület 1943. december 26-án este 5 órai kezdettel műsoros estét rendez Jakab Sándor cs. pk. védnöksége alatt Csóka Sándor vezetésével, melyre kívül címzett Urat és k. családját tisztelettel meghívja a Vezetőség.

⁹³ Helyesen: Sántháné Specziár Etelka. *A zsellér fia* c. népszínműve 1938-ban jelent meg Budapesten, 77 oldal terjedelemben. ODR 2013b

⁹⁴ 15,1 cm x 21,6 cm, 2 oldalas meghívó, rajta nyomdailag kialakított címzéshez *fekete tintával írt* név: *Gál Imre* úrnak és k. családjának *H.* (Adler, B.-újfalu). Rajta kör alakú pecsét, körirata: LEVENTEEGYESÜLET PARANCSNOKSÁG * BIHARTORDA 1925

Helyárok: I. hely 2 P, II. hely 1.50 Pengő.

Főpróba 24-én 1.50 P

Színre kerül:

A Falu Gyöngye

Népszínmű 4 felvonásban Írta: Knapp Vince⁹⁵

Személyek:

Borbála Gáspár bíró

Ferkó, a fia	Csóka Ferenc
Lídia, a bíró felesége	Kovács Olga
Csordás Vendel pásztor	Papp Imre
Klári, a leánya	Sziki Matild
Harmath jegyző	Győri Sándor
Iszák kántor	Szőke Sándor
Istók szolga	Kovács Imre
Juli koldusleány	Papp Zsófia
Fekete, Ferkó nagybátyja	Csóka Márton
Feketéné	Szabó Ilonka
Kisbíró	Karalyos Gyula
Kontár István bíró	Nagy Balázs
Horváth törvénybíró	Szőke Elek
Donáth zsidó ügynök	Csóka Márton
Stadler kocsmáros	Szigeti Imre
Váradi pap	Karalyos Gyula
Ferenc bakter	Papp Sándor
Csergő cigány	Varga Sándor
Rigó cigány	Gál Imre
legény	Sziki György
legény	Papp Imre
asszony	Kovács Olga
1 leány	Németi Irén

⁹⁵ Knapp Vince A falu gyöngye c. népszínműve több kiadást is megért a két világháború közötti időszakban, először: 1936. Lásd erről: 2013c

II. rész

Egy barázda egy csók

Vígjáték egy felvonásban. Írta Csermely Gyula.⁹⁶

Böröcki Péter kiskapó	Csabai Béni
Dáni, a fia	Varga Sándor
Terka, a leánya	Szabó Ilonka
Járásbíró	Sziki György
Ügyvéd	Papp Sándor
Aljegyző	Szőke Sándor
Községi bíró	Karalyos Gyula

A zenét Sziki Béni és cigányzenekara szolgáltatja.

Irodalom

[szerző nélkül]

- 1906 *Bevezető fejtegetések a Kolozsvári Nemzeti Színház ifjúsági előadásaihoz.* 1903/4–1904/5. Kolozsvár <http://www.elib.hu/18900/18985/18985.pdf> (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

AMBRUS Vilmos

- 2001 A falusi amatőr színjátszás megközelítési lehetőségei. In: *Artes populares.* 18. (Folytatás. Folklorisztikai tanulmányok, melyekkel tanítványai köszöntik a hatvanéves Voigt Vilmos professzort) 159–170.
- 2005 Amatőr színjátszás Ipolyföldemesen. In: Liszka József (szerk.) *Ethnologica Danubiana 7. Az Etnológiai Központ Évkönyve.* Komárom–Dunaszerdahely 95–117.

AZ 1930. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS

- 1932 1. Demográfiai adatok községek és külterületi lakotthelyek szerint https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1930_01/?pg=0&layout=s (A letöltési ideje: 2019. december 11.)

⁹⁶ Csermely Gyula (szül. Bruck Júdás, 1869–1939) ügyvéd, író. Az *Egy barázda ... egy csók* c. színműve a Fővárosi és Vidéki Színházak Műsora 48. számában jelent meg 1932-ben. Gulyás 1939: 206–207.

BICSKEI Gábor

- é. n. Amatőr színjátszás. In: Vas Anna (szerk.): *Amatőr művészeti mozgalom.* (Helyzetelemzés – 1976), 47–62. Budapest

BORBÁNDI Gyula

- 2006 Zilahy Lajos. *Magyar katolikus lexikon* (Kísérleti internetes verzió. Készítette a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Karának diákja, Rácz András, Pásztor Miklós vezetésével.) <http://lexikon.katolikus.hu/Z/Zilahy.html> (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

CLAVIS TYPOGRAPHORUM REGIONIS CARPATHICAE

- 2011 Deutsch Izráel nyomda. *Typographia honlap.* Országos Széchényi Könyvtár http://typographia.oszk.hu/html_clavis/uk/presslek.php?azon=1392 (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

CSEH Gizella

- 2009 A népszínmű tündöklése és bukása. Magyar művelődéstörténeti pillanatképek. *Zempléni Múzsza*. 9. évf. 4. sz. 28–34. http://www.zemplenimuzsa.hu/09_4/cseh.htm (A letöltési ideje: 2019. december 10.)

DEA

- 1883 *A Turi Borcsa színlapja, Debreczeni Színház.* <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/184162/bibPOS00004751.pdf?sequence=5&isAllo-wed=y> (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

FARAGÓNÉ dr. Takács Katalin (összeáll.)

- 2014 *Családfa.* Kézirat (A szerző családi irattára)

FOLKRÁDIÓ

- 2002 *Mikes Kelemen nótája.* <https://folkradio.hu/mediatar/felvetelek/11573/mikes-kelemen-notaja>. (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

GAZDAG István

- 1996 A közösség körei. In: Radics Kálmán (szerk.): *Nagyrabé.* Száz magyar falu könyvesháza. Budapest, 113–121.

GULYÁS Pál

1939 Elhunytak. *Irodalomtörténet*, 28. évfolyam, 1–2. szám. 205–211.

1992 *Magyar írók élete és munkái 9. kötet*. https://en.mandadb.hu/common/file-servlet/document/321916/default/doc_url/magyar_irok_elete_es_munkai_9_kotet.pdf (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

GYOMAI KNER NYOMDA

2020 *A nyomda története*. A Gyomai Kner Nyomda honlapja. <http://gyomaikner.hu/magunkrol> (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

HAIMAN György

1979 *A Kner család és a magyar könyvművészet 1882–1944*. Budapest <https://mek.oszk.hu/02400/02404/02404.htm> (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

HARMAT Árpád Péter

2015 *Magyarország pénzei 1848 és 1948 közt*. <http://tortenelemcikkek.hu/node/243> (A letöltési ideje: 2019. december 10.)

KENYERES Katalin (főszerk.)

é. n. *Magyar életrajzi lexikon*. <http://www.mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC03014/03074.htm> (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

KOSZORUS László

é. n. *Torda-Bihartorda története*. Bihartorda

2018 *Tordai krónika II*. Bihartorda

KOVALCSIK József

2003 *A kultúra csarnokai*. II. kiadás Budapest

KOZOCSA Sándor

1939 *Magyar könyvészet 1911–1920*. II. kötet <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Petrik-magyar-konyveszet-17121920-2/19111920ii-2FB2A/> (A letöltési ideje: 2020. január 10.)

NADÁNYI Zoltán (szerk.)

1938 *Bihar vármegye. II. rész: Személyi adattár.* Budapest

NESHER Dávid – GERŐ Zsuzsa (szerk.)

2001 *Berettyóújfalu és környéke zsidóságának emlékkönyve.* Haifa

MAGYAR NAGYLEXIKON

1998 *7. kötet.* Budapest

2001 *12. kötet* Budapest

MÓD László

2015 Szüreti bálók és felvonulások Csongrádon a 19. század végén és a 20. század első felében *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Új folyam 2.* Szeged, 247–260. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_CSON_EK_2015/?query=vil%C3%A1gposta&pg=255&layout=s (A letöltési ideje: 2019. december 10.)

ODR

2013a Szűnyogh Árpád keresőszó. *Országos Dokumentum-ellátó Rendszer* <http://www.odrportal.hu/kereso/index.php?stype=author&q=%22Szunyogh+%C3%81rp%C3%A1d%22> (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

2013b Sántháné Specziár Etelka. *Országos Dokumentum-ellátó Rendszer* <http://www.odrportal.hu/web/guest/record/-/record/MOKKAI0008938967> (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

2013c Falu gyöngye keresőszó. *Országos Dokumentum-ellátó Rendszer* <http://www.odrportal.hu/kereso/index.php?q=a+falu+gy%C3%B6ngye&stype=title> (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

ORAVEC Éva

2009 Nemzetközi világposta. In: *Forgó. A Kiss Áron Magyar Játék Társaság lapja.* X. évfolyam 3. szám, 2009. november 14–15. http://www.kamjt.hu/kiadvany/forgo/forgo_2009_3.pdf (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

ÖRÖKNAPTÁR

1997–2020 <https://calendar.zoznam.sk/eternal.php?fLang=hu> (A letöltés ideje: 2020. január 6.)

PALÁDI KOVÁCS Attila (főszerk.)

2000 *Magyar néprajz nyolc kötetben VIII.* (Társadalom). Budapest

PÁSZTOR Ágota

2010 *Az egyesületi kultúra és változása a 20. században egy alföldi nagyhatárú településen.* Doktori (PhD) értekezés. <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/112738/Pasztor%20Agota%20dolgozat-t.pdf?sequence=6&isAllowed=y> (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

PATAKI József

1932 Gárdonyi mint színműíró In: *Az egri remete.* Szerk. Simon Lajos. Budapest: Dante. 1932, 110–114.

PERÉNYI József

1915 Sziget József. *Irodalomtörténet* 1915. szept. 10. 291–305. http://epa.oszk.hu/02500/02518/00028/pdf/EPA02518_irodalomtortenet_1915_09-10_289-305.pdf (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

PETRIK Géza – BARCZA Imre

1928 *Magyar könyvészet 1901–1910. I.* <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Petrik-magyar-konyveszet-17121920-2/19011910i-1E5C9/> (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

PÉCZELY József

1938 *Bíróék möglakják Pestet.* Budapest https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/563437/default/doc_url/Brk_mglakjk_Pestet_n.pdf (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

PINTÉR Jenő

- 1941 Herczeg Ferenc. In: *A magyar irodalom története: tudományos rendszerezés. 8. köt.* Budapest. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MagyarIrodalom-magyar-irodalomtortenet-1/magyar-irodalomtortenet-pinter-jeno-5116/8-a-magyar-irodalom-a-xx-szazad-elso-harmadaban-2885/herczeg-ferenc-2B77> (A letöltés ideje: 2019. december 10.)

PIRÓTH István

- 1998 Köz-ségi szellem a palackban, avagy modernizációs vonások a helyi társadalom önszerveződő folyamatában. In: Szűcs Alexandra (szerk.): *Hagyomány & modernizáció a kultúrában és a néprajzban. A Budapesten 1994. augusztus 31. és szeptember 2. között megrendezett Fiatal Néprajzkutatók IV. Konferenciájának előadásai.* Budapest 55–66.

PRESINSZKY Lajos

- 2000 *Felső-csallóközi arcképcsarnok.* Somorja

RENDELETEK TÁRA

- 1934 *Magyarországi rendeletek tára 1867–1945.* https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1934/?pg=0&layout=s (A letöltés ideje: 2020. január 10.)

RÁDÓCZY Gyula

- 1984 *A legújabb kori magyar pénzek (1892–1981).* Budapest

ROMSICS Ignác

- 1995 *Magyarország története a XX. században.* Budapest

RÉVAI NAGY LEXIKONA

- 1927 20. kötet: *Kiegészítés: Bér–Zsolt*
1935 XXI. kötet. *Kiegészítés: A–Z.* Budapest

SÁNDOR Mária

- 2014 „Írtam ide... Jakab Vilma”. Egy bihartordai háziasszony feljegyzései. In: Sándor Mária (szerk.): *A Bihari Múzeum Évkönyve XVII–XIX.* Berettyóújfalú, 171–217.

- 2017 „Régi feljegyzésemről ide leírtam...” – Jakab Vilma bihartordai háziasszony újabb feljegyzései. In: Sándor Mária (szerk.): *A Bihari Múzeum Évkönyve XX–XXII*. Berettyóújfalu, 117–138.
- 2019 Jakab Vilma levelesládájából. Újabb emlékek egy bihartordai háziasszony életéből. In: Sándor Mária (szerk.). *A Bihari Múzeum Évkönyve XXIV*. Berettyóújfalu, 65–94.

SCHÖPFLIN Aladár (szerk.)

1928–1931 *Magyar Színművészeti Lexikon*. <https://mek.oszk.hu/08700/08756/html/szocikk/1045980.htm> (A letöltés ideje: 2020. január 7.)

SEBŐK László (összeáll.)

2012–2015 *Magyarország településeinek népszámlálási-etnikai adatbázisa*. Bihartorda. Országgyűlési Könyvtár. https://mtatkki.ogyk.hu/nepszamla-las_adatok.php?ev=&ev2=&megye=&telepules=1626&kod=&nemzetiseg=&felekezet=&tipus=mind&keyword=&page=50 A letöltés ideje: 2019. december 10.)

SÖTÉR István (főszerk.)

1965 *A magyar irodalom története IV. kötet*. Budapest

SZABÓ Lajos

1977 Színműjátszás Taktaszadán. Adatok a falusi színjátszás történetéhez, 1911–1948. *Borsodi Levéltári Évkönyv I*. Miskolc, 125–137.

SZÉKELY György

1994 *Magyar színházművészeti lexikon*. Budapest <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz08/63.html> (A letöltés ideje: 2020. január 7.)

SZÓRÓ Ilona

2015 A műkedvelő tevékenység közösségformáló szerepe az olvasóköri körökben. In: *Kulturális Szemle. Az NMI Művelődési Intézet Interdiszciplináris online folyóirata* <http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/szoro-ilona-a-mukedvelo-tevekenyseg-kozossegformalo-szerepe-az-olvasokorokban>. (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

SZŐNYI Gyula

1940 *A fővárosi élelmiszerárak az 1897–1936. években.* (Budapesti Statisztikai Közlemények 93/1, 1940)

TAKÁCS Zsuzsanna Mária

2014 *Falusi néptanítók élete a 20. század első felében emlékirataik és naplójuk tükrében.* (PhD) értekezés. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/14687/takacs-zsuzsanna-maria-phd-2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (A letöltés ideje: 2019. december 7.)

UJLAKY Zoltán

1980 A Hajdú vármegyei nyomdák történetének néhány kérdése 1920–1944. In: *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve*. 47–58.

Közügyűteményi források

MNL HBML Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára
IV.B.458 Bihar vármegye egyesületi alapszabályainak levéltári gyűjteménye

Mária Sándor

Letters of Vilma Jakab (Part 2)

Addendum to the life of associations and amateur dramatics of Bihartorda

Between the two world wars based on printed invitations of events

From the end of the 19th century the significance of civil associations, reading groups and other societies increased, and they played an important role in organizing local communities and strengthening their cohesion. Vilma Jakab, a housewife from Bihartorda preserved 13 invitations to local events, theatre plays and social gatherings between 1922 and 1943. These events were organized by associations and societies of Bihartorda (or Nagyrábé). The invitations reveal many details about the typical form of entertainment of this era, amateur dramatics and the life of associations.

